

A pesar de les irregularitats del procés electoral Bosnià, l'OSCE ha decidit mantenir la data del 14 de setembre per a les eleccions generals. La intenció és consolidar la pau signada a Dayton. El risc: apuntalar la neteja ètnica i crear un entramat polític podrit.

Bòsnia: malgrat tot, eleccions generals

A mesura que s'acosta la data clau —el 14 de setembre— la tensió a Bòsnia creix fins a extrems no vists des que els combats van cessar. La celebració de les eleccions, el compliment d'un ritual amb perfils d'aposta definitiva en un territori ferit per la provisionalitat més dramàtica, afavoreix l'explosió dels sentiments irracionals més profunds.

L'empremta de l'horror encara és massa fresca, no hi ha hagut temps material perquè l'odi reposi i ja és a sobre de Bòsnia la terrible responsabilitat de crear institucions comunes entre unes comunitats que s'han combatut fins a l'extenuació.

El dia 14 de setembre, les dues entitats que formen la República de Bòsnia-Herzegovina, la federació croato-musulmana i la república sèrbia, elegiran no solament institucions democràtiques pròpies sinó també una assemblea parlamentària conjunta i els tres membres —un musulmà, un croat i un serbi— de la que serà la nova presidència col·legiada del país. Així ho estableixen els acords de Dayton i així es complirà el procés —si res terrible no ho impedeix— a pesar que els partits musulmans han insistit a dir que no hi ha les condicions adequades per a la celebració dels comicis en plena normalitat.

L'ajornament dels comicis municipals fins el 1997, previstos inicialment també pel 14 de setembre, va il·lustrar abruptament les enormes dificultats del procés.

L'Organització per la Seguretat i la Cooperació a Europa, responsable en primer terme dels comicis, va detectar irregularitats que els viciaven greument. Els serbo-bosnians estaven forçant milers de refugiats serbis a inscriure's en determinades zones, sobretot a l'àrea de Banja Luka, al nord, per consolidar electoralment la neteja ètnica. Uns registres en massa de gent que no ha viscut mai en les

en canvi, l'OSCE es partidària del manteniment de les eleccions generals.

“No serà una consulta lliure ni neta” diu l'informe d'Elisabeth Rehn, la relatora especial de les Nacions Unides. No hi ha premsa lliure, no s'ha permès el retorn dels refugiats o la lliure circulació dels desplaçats. Però advoca per la seva celebració. A favor, el radical canvi de la situació a Bòsnia durant aquest últim any; en contra, les greus incògnites de futur que planteja qualsevol fugida precipitada cap endavant, els riscos de la construcció d'un entramat polític podrit des de l'origen mateix.

La situació més difícil es viu a Brcko, de majoria musulmana abans de la guerra, disputada alhora per serbis i musulmans. Dayton va establir un arbitratge internacional, però els mediadors designats —un nord-americà, un serbi i un musulmà— no han mantingut encara cap reunió.

De moment, elements de la comunitat serbo-bosniana multipliquen els atacs amb explosius contra cases de musulmans. “Es la benvinguda que donen els serbis de Brcko —ha dit el portaveu de l'ONU, Alexander Ivanko— a tots aquells musulmans que tenen la intenció de reinstal·lar-se a la regió”. Es tem el que pugui passar el dia de les eleccions quan molts musulmans travessin les línies divisòries territorials per anar a votar a Brcko. Un cas de resurrecció dels odís més tribals que es reproduïx en altres parts de Bòsnia.

La intolerància entre les comuni-

Siladzic, ex-primer ministre bosnià, ha advertit que els serbo-bosnians esperen els comicis per secessionar-se definitivament.

regions on s'han inscrit i que tenien com a objectiu copar els ajuntaments de les localitats disputades durant la guerra o d'aquelles on hi ha un elevat nombre de votants croats i musulmans.

Seguir a qualsevol preu? El president de la Comissió Electoral Provisional, el nord-americà Robert Frowick, va decidir llavors posposar les eleccions locals. Els mateixos arguments, corregits i augmentats, es poden aplicar al conjunt del procés electoral però,

Manifestació de bosnians enfront de l'embaixada dels EUA a Sarajevo. S'oposen a la divisió de la república de Bòsnia-Hercegovina.

Els tres partits favorits

Tot sembla indicar que els tres principals partits nacionalistes de Bòsnia aconseguiran dominar els comicis. Els tres van fer causa comuna contra el partit comunista de Iugoslàvia en les eleccions del 1990, van xocar en la lluita per la independència i van esdevenir enemics acèrrims durant la guerra. La seva victòria en els respectius feus consolidaria la divisió ètnica generada per la guerra.

Partit d'Acció democràtica (SDA). Partit nacionalista musulmà, dirigit pel president bosnià Alija Izetbegovic. El mateix Izetbegovic va fundar l'SDA el 1990 després de ser alliberat de la presó per persecució política. Durant la guerra l'SDA va esgrimir un perfil multiètnic i la necessitat de mantenir la integritat de les fronteres del país com un sol estat sobirà.

En aquest breu període de pau, el partit d'Izetbegovic no ha posat l'èmfasi en aquest ideari. Controla el govern, la

policia i els mitjans de comunicació, un avantatge clau per aconseguir el favor de la majoria de la població musulmana.

Els crítics acusen l'SDA de ser un partit autoritari i d'haver-se inclinat cap al fonamentalisme islàmic.

Partit Democràtic Serbi (SDS). L'SDS, que domina els ressorts de poder a la república sèrbia de Bòsnia, va ser creat el 1990 i dirigit per Radovan Karadzic durant aquests sis anys fins que la comunitat internacional el va forçar a morir políticament després de les evidències que hi ha contra ell per genocidi i crims contra la humanitat.

Karadzic va ser substituït com a president per la dirigent de l'SDS Aleksa Buha. El partit manté una posició monoètnica, anti-Dayton, i secessionista, ideari que espera que sigui ratificat pels serbo-bosnians durant les eleccions.

Un partit que ha fet servir la policia,

els mitjans de comunicació i els recursos econòmics per silenciar l'oposició.

Unió Croata Democràtica (HDZ). Partit nacionalista croat que domina la regió d'Herceg-Bosna, poblada majoritàriament per croato-bosnians. Aquesta formació és la branca bosniana del partit que governa Croàcia des del 1990, amb el president Franjo Tudjman al capdavant.

Té la seva pròpia jerarquia però els seus dirigents reals són el mateix Tudjman i el ministre de Defensa croat, Gojko Susak. La milícia lleial a l'HDZ i armada per Susak va lluitar per la formació d'un estat propi a Herceg-Bosna i va expulsar durant la guerra els habitants d'origen musulmà. La Unió Croata Democràtica governa la seva regió com si fos una província de Croàcia a pesar que l'acord de Dayton preveu la seva incorporació inequívoca a la sobirania de Bòsnia. **Eduard Sanjuán**

Banja Luka contra Pale

Banja Luka és l'únic nucli urbà de l'anomenada República Srpska que mereix el títol de ciutat. Pale no deixa de ser un poble gran. La primera té polígons industrials, universitat pròpia, centres comercials i una modesta estructura bancària; a la segona es barregen les granges agrícoles amb les antigues i decadents zones residencials de lleure de l'era Tito. La primera aspira a ser la capital del futur ens autònom serbi, la segona no vol perdre el protagonisme aconseguit mentre va acollir, durant casi quatre anys, el govern i el parlament dels rebels eslavos-ortodoxos. No són, però, aquests els motius de la rivalitat entre totes dues poblacions.

Durant la guerra, els habitants de Banja Luka no han sabut el que es viure sota les bombes, però sí que han patit les altres conseqüències que es deriven d'un conflicte bèl·lic, agreujades, paradoxalment, amb la pau firmada a Dayton. L'ajuntament del veterà alcalde Pedrag Radic es veu incapaç d'alimentar i donar sostre als més de 100.000 serbis fugits de les zones afectades per les noves demarcacions ètniques dissenyades al desembre passat pels Estats Units, la Unió Europea i els líders dels tres bàndols contrincants. Al refugiats se sumaran, aviat, els 25.000 soldats mobilitzats al front i que ja sommen per tornar a la seva llar. No hi ha hagut bombardejos, és cert, però l'economia de la ciutat es troba totalment desballestada, no hi ha ni feina ni fons per pagar les pensions, no hi ha ni tan sols bones perspectives. A l'hora de buscar responsable, tothom a Banja Luka dirigeix el seu dit acusador contra una mateixa persona; Radovan Karadzic.

El líder polític dels serbis de Bòsnia està considerat, allà, "persona no grata". Karadzic, de fet, ja fa molt temps, quasi dos anys, que no trepitja els seus

carrers. La regió septentrional de Bòsnia acusa els homes de Pale d'haver expropiat la seva indústria i els recursos naturals per sufragar i mantenir l'aventura bèl·lica portada a terme pel sector més ferotge del nacionalisme serbi, tan preocupat els últims anys per la neteja ètnica i la victòria militar com per conservar els seus privilegis.

Finalitzada la guerra, Banja Luka i Pale lluiten, ara, per guanyar la pau

Milosevic i Izetbegovic signen l'acord de Dayton. Aquest pacte ha perjudicat Banja Luka, que ha rebut milers de refugiats serbis.

en un marc polític diferent. La ciutat s'ha convertit en el feu opositor, d'una banda, de Radic i els seu Partit Socialista de la República Srpska, i de l'altra de Rajki Kasagic, antic soci de Karadzic en el Partit Democràtic Serbi, depurat fa pocs mesos pel mateix líder *txètnik*. Sense renunciar als ideals nacionalistes, tots dos opten per una república autònoma oberta, lligada econòmicament i culturalment, com abans de la guerra, a Croàcia i Eslovènia. Tots dos estats són la sortida natural als productes de la regió de Banja Luka, tots dos estats són l'origen natural de les seves importacions, no Belgrad, situada a casi mil quilòmetres de distància.

Quant a la convivència interètnica, Radic i Kasagic es mostren prudents pel que fa a un acostament a croats i eslavos-musulmans, els enemics eterns, però acaten el principi de coexistència establert als acords de Day-

ton. "Si aquest és el preu que hem de pagar per sortir de l'aïllacionisme -diuen- l'assumirem". Els líders polítics "oberturistes" se senten, però, lligats de mans i peus, impotents per poder contrarestar el poder casi omnímode dels polítics de Pale.

Als homes de Karadzic, se'ls acusa d'haver-se acantonat en aquesta vila després d'assolir totalment el control efectiu de la policia, la milícia i els

ARXIU / EFE

aparells de propaganda, un control que els assegura la victòria en els pròxims comicis electorals i, en conseqüència, la seva perpetuació en la cúpula dirigent.

Per a ells, mantenir-se en el poder equival a una garantia de salvaguarda. Karadzic, per una banda, necessita continuar mantenint el domini de la situació, encara que sigui des de l'ombra, per evitar la seva detenció i posterior trasllat al Tribunal de l'Haia, on hauria de respondre les acusacions

com a criminal de guerra i etnocida. La resta dels polítics de Pale també necessiten resistir, però no per qüestions ideològiques, sinó per raons més prosaiques: la majoria han fet fortuna durant la guerra gràcies al contraban, el tràfic de drogues, la venda d'armes i la malversació de fons; senten, per això, que la seva sort va unida a la de Karadzic.

El líder *txètnik* sembla tenir assegurada, doncs, la victòria més immediata, la que ell necessita, la de la supervivència. La seva oposició interna mira més enllà i aspira, malgrat la continuïtat dels "aïllacionistes", que amb el temps l'ens autònom serbi decideixi, amb Karadzic o sense, ultrapassar el llindar del realisme i començar a afrontar els reptes del futur, que la visió del progrés econòmic i la reconstrucció del país predomini sobre les consideracions purament nacionalistes. **Nicolás Valle**

tats va portar la setmana passada l'Alt Comissionat pels Refugiats de les Nacions Unides a emprendre l'evacuació cap a la veïna Croàcia d'una desena de famílies musulmanes que continuaven en territori serbi. És la primera vegada que una operació d'aquesta envergadura es porta a terme després de la signatura dels acords de Dayton, el desembre de 1995.

Les famílies havien estat expulsades de casa seva, a Banja Luka, per refugiats serbis el juny passat. Tots els intents dels musulmans i de l'ACNUR per reintegrar totes aquestes persones als seus domicilis van ser inútils. Cada vegada que la comitiva arribava al barri era rebuda a pedrades i a bastonades.

Mentre les eleccions intenten donar una aparença de normalitat entre les tres comunitats, la realitat continua confirmant, inexorablement, l'aprofundiment de la divisió ètnica sacralitzada en el camp de batalla. A Mostar, on es va arribar a un acord *in extremis* per formar un consell municipal aparentment unificat, l'expulsió de famílies croates i musulmanes esdevé un degoteig constant que va minant una convivència mai recuperada a pesar del cessament de les hostilitats bèl·liques el 1994.

Siladzic adverteix. Una de les veus de més pes polític que s'ha manifestat a favor de l'ajornament de les eleccions és la de l'antic primer ministre bosnià, Haris Siladzic, una de les principals "consciències morals" de Bòsnia durant el conflicte.

Segons Siladzic, que comparteix l'opinió de l'OSCE —"les eleccions no seran ni democràtiques, ni lliures ni justes— els serbis de Bòsnia esperen els comicis del dia 14 per secessionar-se definitivament i proclamar el seu propi estat.

"Per què tanta presa?", es preguntava l'ex-primer ministre en una entrevista concedida recentment a la televisió nord-americana. "Per què l'obstinació de la comunitat internacional per respectar a qualsevol preu el calendari previst per Dayton?" Siladzic insistia en el principal argument: la

possibilitat donada als refugiats de votar en una població on no han viscut mai, un escenari que permet sobretot als serbis inflar artificialment les seves inscripcions en regions que eren de majoria musulmana abans del conflicte. En altres paraules, la neteja ètnica confirmada ara definitivament per les urnes.

Hi ha impaciència entre la comunitat internacional per anar tancant ràpidament els capítols d'un conflicte que ha avergonyit Occident. Un intent per no deixar-se embolicar novament per la teranyina dels Balcans però a força d'intentar superar una cursa d'obstacles en el mateix registre temporal que la prova de 100 metres llisos. Bill Clinton, el principal artífex de Dayton, enmig d'una campanya electoral que li permet una constant autocomplaença per la pau a Bòsnia, no preveu cap alternativa. El perfum de fracàs que significaria l'ajornament de tot el procés no

pot contaminar una cursa electoral ara enriquida, gràcies a l'atac contra Iraq, per un perfil de duresa i de determinació. Sembla que Bòsnia hagi d'estar condemnada permanentment al vertigen històric.

Ratko Mladic i Radovan Karadzic. L'ex-president de la República Srpska ha de retenir el poder per no ser encaixat pel tribunal de l'Haia.

Eduard Sanjuan

FUNDACIÓ ROCA GALÈS

V PREMI PERIODÍSTIC JACINT DUNYÓ

d'articles sobre cooperativisme

Dotació del premi: 100.000 ptes.

El termini de presentació és el 24 de setembre

Informació: Fundació Roca Galès

C/ Aragó, 281, 1^a 1^a. Tel.: (93) 215 48 70